

ویژگیهای حضرت معصومه (س)

تعداد امامزادگان شایسته تعظیم و تجلیل در ((دارالایمان قم)) که بر فراز قبور مطهرشان گنبد و سایبان هست به چهارصد نفر می رسد.

در میان این چهار صد اختر تابناکی که در آسمان قم نورافشانی می کنند، ماه تابانی که همه آنها را تحت الشعاع انوار درخشان خود قرار داده، تربت پاک شفیعه محشر، کسریه اهل بیت پیمبر(علیهم السلام)، دخت گرامی موسی بن جعفر، حضرت معصومه(س) می باشد.

پژوهشگر معاصر، علامه بزرگوار، حاج محمدتقی تستری، مولف قاموس الرجال می نویسد:

((درمیان فرزندان امام کاظم(ع) با آن همه کثرتشان بعد از امام رضا(ع)، کسی همسنگ حضرت معصومه(س) نمی باشد.)) محدث گرانقدر حاج شیخ عباس قمی به هنگام بحث از دختران حضرت موسی بن جعفر(ع)، می نویسد:

((برحسب آنچه به ماریسیده، افضل آنها سیده جلیله معطمه، فاطمه بنت امام موسی(ع)، معروف به حضرت معصومه(س) است.)) بررسی شخصیت برجسته و فضایل گسترده حضرت معصومه(س) در این صفحات نمی گنجد. در این نوشته به برخی از ویژگیهای آن خاتون دوسرا اشاره می کنیم:

1 - شفاعت گسترده

بالترین جایگاه شفاعت، از آن رسول گرامی اسلام است که در قرآن کریم از آن به ((مقام محمود)) تعبیر شده است. و گستردگی آن با جمله بلند: (ولسوف یعتیک ربك فترضی) بیان گردیده است. همانا دو تن از بانوان خاندان رسول مکرم شفاعت گسترده ای دارند که بسیار وسیع و جهان شمول است و می تواند همه اهالی محشر را فراگیرد:

1 - خاتون محشر، صدیقه اطهر، حضرت فاطمه زهرا - سلام الله علیها. 2 - شفیعه روزجرا، حضرت فاطمه معصومه(س).

در مورد شفاعت گسترده حضرت زهرا - سلام الله علیها. همین بس که شفاعت، مهریه آن حضرت است و به هنگام ازدواج پیک وحی طاقه ابریشمی از جانب پروردگار آورد که در آن، جمله ((خداوند مهریه فاطمه زهرا را شفاعت گنهکاران از امت محمد(ص) قرار داد.)) با کلك تقدیر نقش بسته بود.

این حدیث از طریق اهل سنت نیز آمده است.

بعد از فاطمه زهرا - سلام الله علیها. از جهت گستردگی شفاعت، هیچ کس - و حد اقل هیچ بانویی - به شفیعه محشر، حضرت معصومه دخت موسی بن جعفر - سلام الله علیها - نمی رسد، که امام به حق ناطق، حضرت جعفر صادق(ع) در این رابطه می فرماید: ((تدخل بشفاعتها شیعتنا الجنة باجمعهم)):

((با شفاعت او همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند.))

2 - عصمت

بر اساس روایتی که مرحوم سبهر در ((ناسخ)) از امام رضا(ع) روایت کرده، لقب ((معصومه)) را به حضرت معصومه، امام هشتم اعطا کرده اند. طبق این روایت امام رضا(ع) فرمود:

((من زار المعصومه بقم کمن زارنی)) ((هرکس حضرت معصومه را در قم زیارت کند، همانند کسی است که مرا زیارت کرده باشد.)) این روایت را مرحوم محلانی نیز به همین تعبیر نقل کرده است.

با توجه به این که عصمت به چهارده معصوم(علیهم السلام) منحصر نیست، بلکه همه پیامبران، امامان و فرشتگان معصوم هستند.

و علت اشتها حضرت رسول اکرم، فاطمه زهرا و امامان(علیهم السلام) به ((چهارده معصوم)) آن است که آنها علاوه بر مصونیت از گناهان صغیره و کبیره، از ((ترك اولی)) نیز که منافات با عصمت ندارد، پاک و میرا بودند.

مرحوم مقرر در کتابهای ارزشمند:

((العباس)) و ((علی الاکبر)) دلائل عصمت حضرت ابوالفضل و حضرت علی اکبر(علیهمالسلام) را بر شمرده است. و مرحوم نقدی در کتاب ((زینب الکیبری)) از عصمت حضرت زینب - سلام الله علیها. سخن گفته است. و مولف ((کریمه اهل بیت)) شواهد عصمت حضرت معصومه(س) را بازگو نموده است.

و با توجه به این که حضرت معصومه(س) نام شریفشان ((فاطمه)) است و در حال حیات به ((معصومه)) ملقب نبودند، تعبیر امام(ع) دقیقاً به معنای اثبات عصمت است، زیرا بر اساس قاعده معروف:

((تعلق حکم به وصف مشعر بر علت است)) دلالت حدیث شریف بر عصمت آن بزرگوار بی تردید خواهد بود.

3 - فداها ابوها آیت الله سید نصرالله مستنبط از کتاب ((کشف اللاءلی)) نقل فرموده که روزی عده ای از شیعیان وارد مدینه شدند و پرسشهایی داشتند که می خواستند از محضر امام کاظم(ع) بپرسند. امام(ع) در سفر بودند، پرسشهای خود را نوشته به دودمان امامت تقدیم نمودند، چون عزم سفر کردند برای پاسخ پرسشهای خود به منزل امام(ع) شرفیاب شدند، امام کاظم(ع) مراجعت نفرموده بود و آنها امکان توقف نداشتند، از این رو حضرت معصومه(س) پاسخ آن پرسشها را نوشتند و به آنها تسلیم نمودند، آنها با مسرت فراوان از مدینه منوره خارج شدند، در بیرون مدینه با امام کاظم(ع) مصادف شدند و داستان خود را برای آن حضرت شرح دادند.

هنگامی که امام(ع) پرسشهای آنان و پاسخهای حضرت معصومه(س) را ملاحظه کردند، سه بار فرمودند:

((فداها ابوها)) ((پدرش به قربانش باد.)) با توجه به این که حضرت معصومه(س) به هنگام دستگیری پدر بزرگوارش خردسال بود، این داستان از مقام بسیار والا و دانش بسیار گسترده آن حضرت حکایت می کند.

بر اساس رویای صادقه ای که مرحوم آیت الله مرعشی نجفی(ره) از پدر بزرگوارش مرحوم حاج سید محمود مرعشی (متوفای 1338 هـ .) نقل می کردند، قبر شریف حضرت معصومه(س) جلوه گاه قبر گم شده مادر بزرگوارش حضرت صدیقه طاهره - سلام الله علیها. می باشد.

آن مرحوم در صدد بود که به هر وسیله ای که ممکن باشد، محل دفن حضرت زهرا - سلام الله علیها. را به دست آورد، به این منظور ختم مجربی را آغاز می کند و چهل شب آن را ادامه می دهد، تا در شب چهلیم به خدمت حضرت باقر و یا حضرت صادق(علیهما السلام) شرفیاب می شود، امام(ع) به ایشان می فرماید: ((علیک بکریمه اهل البیت)) ((به دامن کریمه اهل بیت پناه بپزید.)) عرض می کند: بلی من هم این ختم را برای این منظور گرفته ام که قبر شریف بی بی را دقیقاً بدانم و به زیارتش بروم.

امام(ع) فرمود: منظور من قبر شریف حضرت معصومه در قم می باشد.)) سپس ادامه داد:

((برای مصالحی خداوند اراده فرموده که محل دفن حضرت فاطمه - سلام الله علیها. همواره مخفی بماند و لذا قبر حضرت معصومه را تجلیگاه قبر آن حضرت قرار داده است. هر جلال و جبروتی که برای قبر شریف حضرت زهرا مقدر بود خداوند تعالی همان جلال و جبروت را بر قبر مطهر حضرت معصومه(س) قرار داده است.))

5 - پیشگوئی امام صادق(ع)

امام جعفر صادق(ع) در ضمن حدیث مشهوری که پیرامون قداست قم به گروهی از اهالی ری بیان کردند، فرمودند:

((تقبض فیها امراهه هی من ولدی، واسمها فاطمه بنت موسی، تدخل بشفاعتها شیعتنا الجنة باجمعهم)) ((بانویی از فرزندان من به نام ((فاطمه)) دختر موسی، در آنجا رحلت می کند، که با شفاعت او همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند.)) راوی می گوید: من این حدیث را هنگامی از امام صادق(ع) شنیدم که حضرت موسی بن جعفر(ع) هنوز دیده به جهان نگشوده بود.

پیشگوئی امام صادق(ع) از ارتحال حضرت معصومه(س) در قم پیش از ولادت پدر بزرگوارش بسیار حائز اهمیت است و از مقام بسیار شامخ آن حضرت حکایت می کند.

6

در احادیث فراوانی از قداست قم سخن رفته، تصویر آن در آسمان چهارم به رسول اکرم(ص) ارائه شده است.

امیرمومنان(ع) به اهالی قم درود فرستاده و از جای پای جبرئیل در آن سخن گفته و امام صادق(ع) قم را حرم اهل بیت معرفی کرده و خاک آن را پاک و پاکیزه تعبیر کرده است. امام کاظم(ع) قم را عش آل محمد (آشیانه آل محمد(ص)) نامیده و یکی از درهای بهشت را از آن اهل قم دانسته. امام هادی(ع) اهل قم را ((مغفور لهم)) (آمرزیده) تعبیر کرده و امام حسن عسکری(ع) از حسن نیت آنها تمجید کرده و با تعبیرات بلندی اهالی قم را ستوده است.

اینها و دهها حدیث دیگری که در قداست و شرافت قم و اهل قم از پیشوایان معصوم به ما رسیده، فضیلت و عظمت این سرزمین را برای همگان روشن می سازند، جز این که باید دید راز و رمز این همه شرافت و قداست چیست؟

حدیث فوق که پیرامون ارتحال حضرت معصومه(س) به عنوان پیشگوئی از امام صادق(ع) نقل شد، از راز و رمز آن پرده بر می دارد و روشن می سازد که این همه فضیلت و شرافت، از ریحانه پیامبر، کریمه اهل بیت، مهین بانوی اسلام، حضرت معصومه(س) سرچشمه می گیرد، که در این سرزمین دیده از جهان فرو بسته، گردو خاک این سرزمین را توتیای دیدگان حور و ملائک نموده است.

7 - تنها خواهر امام هشتم نجمه خاتون همسرگرامی امام کاظم(ع) تنها دو فرزند در دامن خود پرورش داد و آنها عبارتند از:

1 - خورشید فروزان امامت، حضرت علی بن موسی الرضا(ع).

2 - ماه تابان درج عصمت، حضرت معصومه(س).

محمد بن جریر طبری، دانشمند گرانمایه شیعه در قرن پنجم هجری، براین واقعیت تصریح نموده است.

مدت 25 سال تمام حضرت رضا(ع) تنها فرزند نجمه خاتون بود، پس از یک ربع قرن انتظار، سرانجام ستاره ای تابان از دامن نجمه درخشید که هم سنگ امام هشتم(ع) بود و امام(ع) توانست والاترین عواطف انباشته شده در سویدای دلش را بر او نثار کند.

بین حضرت معصومه(س) و برادرش امام رضا(ع) عواطف سرشار و محبت زایدالوصفی بود که قلم از ترسیم آن عاجز است.

در یکی از معجزات امام کاظم(ع) که حضرت معصومه نیز نقشی دارد، هنگامی که مرد نصرانی می پرسد: ((شما که هستید؟)) می فرماید: ((انا المعصومه اخت الرضا)) ((من معصومه، خواهر امام رضا(ع) می باشم.)) این تعبیر از محبت سرشار آن حضرت به برادر بزرگوارش امام رضا(ع) و از مباحث او به این خواهر برادری سرچشمه می گیرد.

8 - نامه دعوت

محبت و مودت این خواهر و برادر در سطح بسیار بالا بود، به طوری که مفارقت امام هشتم(ع) برای حضرت معصومه(س) بسیار سخت بود، جدائی حضرت معصومه(س) نیز برای امام هشتم(ع) قابل تحمل نبود. و لذا پس از استقرار امام هشتم(ع) در مرو، نامه ای خطاب به حضرت معصومه(س) مرقوم فرموده، آن را توسط غلام مورد اعتمادی به مدینه ارسال نمود.

جالب توجه است که حضرت رضا(ع) به غلام دستور داد که در هیچ منزلی توقف نکند، تا آن مرقومه را در اندک زمان ممکن به مدینه منوره برساند.

حضرت معصومه(ع) نیز به مجرد دریافت دست خط برادر، رخت سفر بست و خود را مهیای سفر نمود.

از آنجا که معرفت و شناخت ائمه طاهرين و اولیاء دین مبین، همان شناخت فضائل و کمالات نفسانی آن بزرگواران است نه فقط آشنایی اجمالی با زندگینامه آنها، در اینجا بعد از بیان اجمالی از زندگی کریمه اهل بیت علیها السلام می پردازیم به ذکر شمه ای از فضائل و مناقب آن حضرت:

شرافت خانوادگی

یکی از عالیترین فضائل آن حضرت انتساب ایشان به بیت وحی و رسالت و امامت است.

او ((بنت رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم)) و ((بنت ولی الله)) و ((اخت ولی الله)) و ((عمه ولی الله)) است و این امر خود سرچشمه سایر فضائل و کمالات معنوی و روحانی آن بزرگوار می باشد که زندگی در جوار امامان معصومی همچون ((موسی بن جعفر)) و ((علی بن موسی الرضا)) علیهما السلام و بهره مند بودن از تعالیم عالیه آن رهبران راه نور و سعادت، خود عامل اساسی در تعالی روح و تکامل درجات علمی و عملی آن حضرت بوده است. بنابراین می توان آن حضرت را الگو و نموداری از فضائل اهل بیت علیهم السلام دانست.

بنا به تصریح آیه کریمه قرآن، هدف از خلقت انسان چیزی جز عبادت و بندگی خداوند متعال نیست که: ((وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون)) (ذاریات، آیه 57) آنان که به این هدف پی بردند در راه رسیدن به عالیترین مرتبه آن که حصول یقین و اطمینان و نفس مطمئنه شدن است که: ((واعبد ربك حتى ياتيك اليقين)) (حجر، آیه 99) سر از پا نمی شناسند و بهترین ساعات زندگی خود را زمان عبادت و راز و نیاز به درگاه ذات بی نیاز می دانند و در خلوت شب سر بر آستان دوست می نهند و راز دل با محبوب خویش می گویند و عاشقانه با او به گفتگو می نشینند و به این آرزو زنده اند که در حال نماز و راز و نیاز به ملاقات حق بشتابند و مخاطب حضرتش قرار گیرند که: ((يا ايها النفس المطمئنه ارجعي الي ربك راضيه مرضيه)). (فجر، آیه 28 - 27)

یکی از عالیترین نمونه های عبادت و بندگی خدا از خاندان ولایت و امامت، کریمه اهل بیت فاطمه معصومه علیها السلام است. او که عبادت و شب زنده داری هفده روزه اش در واپسین روزهای عمر شریفش، گوشه ای از يك عمر عبودیت و خضوع و خشوع آن زاده عبد صالح خدا در برابر ذات پاک الهی است و این بیت النور (بیت النور، همان حجره ای است که آن حضرت در مدت اقامت هفده روزه اش در منزل موسی بن الخزرج، در آنجا مشغول عبادت بود که هم اکنون هم این حجره در میدان میر، خیابان چهارمردان و در کنار مدرسه ستیه برقرار است و مورد توجه دوستداران اهل بیت علیهم السلام می باشد) و معبد و محراب به یادگار مانده آن صفیه الله است که - از برکات راز و نیازهای شبانه آن بضعه موسی علیه السلام - تا دامنه قیامت هدایتگر و الهام بخش بندگان عاشق عبادت و ولایت می باشد و چه خوش سروده اند اهل ذوق که:

این جایگاه که آنقدر منور است
این سجده گاه دختر موسی بن جعفر است

و بر سر در آن مکان مقدس این دو بیت به چشم می خورد که:

شده بنیاد این کاخ منور
به پاس دختر موسی بن جعفر
عبادتگاه معصومه است اینجا
کز اینجا قم شرافت یافت دیگر

عالمه و محدثه اهل بیت علیهم السلام در فرهنگ اسلامی محدثان راستین همواره از حرمت و منزلت ویژه ای برخوردار بوده اند؛ محدثان و راویان در حفظ و حراست از گنجینه های معارف و ارزشهای دینی و ذخایر گرانمایه مکتب تشیع و رشد و تعالی فرهنگ غنی اسلامی نقش اول را داشته اند و حامل ودایع و امانتهای گرانقدر الهی و رازدار اسرار آل رسول بوده اند.

یکی از والاترین عناوینی که نشان دهنده بلندی مرتبه علم و آشنایی کریمه اهل بیت علیهم السلام با معارف بلند اسلام و مکتب حیاتبخش تشیع است؛ محدثه بودن آن حضرت می باشد که بزرگان علم حدیث بدون هیچ درنگی احادیث و روایات رسیده از آن حضرت را قبول و به آن استناد می نمایند چرا که حضرتش جز از افراد مورد وثوق و اطمینان حدیث نقل نمی کند و ما در جای خود، نمونه هایی از این روایات را ذکر خواهیم کرد.

او معصومه است

گرچه مقام عصمت از گناه و مصون بودن از لغزشها ((در عین قدرت بر خطا)) مقامی است خاص انبیاء عظام و اوصیاء آنان به ویژه چهارده معصوم پاک شیعه (علیهم السلام)؛ ولی بودند کسانی که به دلیل طاعت و بندگی مخلصانه پروردگار و اطاعت و پیروی کامل از رهروان راه پاکی و وارستگی به درجه ای از تقوی و طهارت روحی رسیدند که از معاصی و رذایل اخلاقی دور مانده و دامن روح و جان خویش را از ناپاکی ها زدودند.

فاطمه معصومه (علیها السلام) که خود پرورش یافته مکتب ائمه طاهرین علیهم السلام و یادگار صاحبان آیه تطهیر است، نمونه عالی از طهارت و پاکی است به حدی که خاص و عام او را به عنوان معصومه لقب داده اند، چنانچه حضرت رضا علیه السلام فرمود:

من زار المعصومه بقم کمین زاری. (ناسخ التواریخ، ج 7، ص 337)

یعنی: کسی که ((فاطمه معصومه)) را در قم زیارت کند مثل آن است که مرا زیارت کرده باشد. و در یکی از فرازهای زیارت دوم حضرت آمده است که: السلام علیک ایتها الطاهره الحمیده البره الرشیده التقیه النقیه. (انوار المشعشعین، نوشته شیخ محمد علی قمی، ص 211) ((سلام بر تو ای پاکیزه و ستایش شده، نیکوکردار و هدایت شده، پرهیزگار وارسته)).

کریمه اهل بیت علیهم السلام

انسان در اثر عبادت و بندگی خداوند متعال می تواند به جایی برسد که مظهر اراده حق و واسطه فیض الهی گردد؛ این ثمره عبودیت و اطاعت کامل از ذات اقدس الهی است چنانچه خود در حدیث قدسی می فرماید: بابن آدم انا اقول للشیء: کن فیکون، اطعنی فیما امرتک اجعلک تقول للشیء: کن فیکون. (مستدرک الوسائل، ج 2، ص 298) یعنی: ((فرزند آدم ... مرا اطاعت کن تا تو را چنان نمایم که (به عنایت من) هر آنچه را اراده کنی همان شود)).

امام صادق علیه السلام هم می فرماید: العبودیه جوهره کنهها الربوبیه. (مصباح الشریعه، باب 100، (نقل از میزان الحکمه))

یعنی: بندگی خداوند گوهری است که نهایت و باطن آن فرمانروایی بر موجودات است.

اولیاء خداوند متعال که در راه بندگی و اطاعت گوی سبقت را از دیگران برده و این راه را خالصانه پیموده اند هم در زندگی بربرکت خویش و هم بعد از آن، منشا کرامات و عنایاتی بوده اند که آثار يك عمر اخلاص و وارستگی آنها است. و از دیر زمان آستان قدس فاطمی منشا هزاران کرامت و عنایت ربانی بوده است و چه قلبهای ناامیدی که سرشار از امید به فضل و کرم الهی و چه دستهای تهی که سرشار از رحمت ربوبی و چه انسانهایی بریده از همه جا و ناامید از همه کس که با دلی شاد و روحی پیوسته به ابدیت از درگاه پرفیض و کرم این کریمه اهل بیت علیهم السلام برگشته و برای خود زندگی براساس ایمانی مستحکم به ولای اولیاء حق، بنا نهادند.

اینها همه، نشانه بزرگی عظمت روح آن بنده شایسته و پیوسته به منبع فیض و کرم بی پایان خدای فیاض و کریم است. (نمونه هایی از کرامات آن بزرگوار به زودی ذکر خواهد شد.)

مقام شفاعت آن حضرت

شکی نیست که داشتن حق شفاعت و رسیدن به این مقام عظیم، شایستگی لازم را می طلبد چرا که خداوند شفاعت کسانی را می پذیرد که ماذون و مجاز از طرف او باشند ((من ذالذی یشفع عنده الا باذنه)). (بقره، آیه 256) یعنی: ((کیست که نزد او شفاعت کند جز به فرمان او)) و این اذن به کسانی داده می شود که به مرتبه عالی از قرب الهی و بندگی خالصانه پروردگار رسیده باشند که در راس آنها انبیاء و ائمه معصومین علیهم السلام هستند و بعد از آنها این بندگان خالص حق و اولیاء مقرب درگاه خداوند که هر کدام در حد مقام و درجه معنوی خویش شفاعت دارند ((از علماء و شهداء و فرزندان شایسته امامان معصوم علیهم السلام)).

از جمله کسانی که به شفیعه بودنش در روایات و آثار دینی تصریح شده است، فاطمه معصومه علیها السلام است:

امام صادق علیه السلام می فرماید: تدخل بشفاعتها شیعتی الجنة باجمعهم. (سفینه البحار، ج 2، ص 376) یعنی: به شفاعت او (فاطمه معصومه) همه شیعیانم وارد بهشت خواهند شد.

و در زیارت آن حضرت به ((دستور امام معصوم علیه السلام)) گفته می شود که: یا فاطمه اشفعی لی فی الجنة. و این خود نشان دهنده شان و مقام بسیار عظیم آن شفیعه روز جزا است چنانچه در فراز دیگری از زیارت مخصوص آمده است که: فان لك عندالله " شاننا من الشان". (بحار، ج 102، ص 266) یعنی این که ما از تو طلب شفاعت می نماییم به خاطر این است که تو در محضر الهی شان و منزلت وصف ناپذیر داری، که بر خاک نشینان این عالم قابل تصور نیست و تنها خدا و پیامبر و اوصیاء طاهرینش بر آن واقفند